

China en India: twee tijgers op dezelfde berg

Een oud Chinees gezegde gaf het al aan: “Eén berg biedt geen ruimte voor twee tijgers.” In het Himalayagebergte, waar de Aziatische machten China en India aan elkaar grenzen, is het geschil over de grensregio’s Aksai Chin en Arunachal Pradesh nog altijd niet beslist. Maar ook buiten de berggebieden is er competitie tussen de twee landen om de invloed in de regio en in de wereld.

TEKST: SUSANNE KAMERLING

Ondanks hun toenemende economische verwevenheid neemt de rivaliteit tussen China en India toe

Twee van de oudste beschavingen, China en India, hebben door de millennia heen ondanks hun nabijheid weinig politiek contact gehad. De verspreiding van het boeddhisme vanuit India naar China vormde eeuwenlang de enige band tussen beide landen. De twee beschavingen waren duizenden jaren lang vooral naar binnen gericht. Na India's onafhankelijkheid van het Britse rijk in 1947 en door de inval van China in Tibet in 1949, werden de twee landen ineens werkelijk burens. Maar ondanks dat Mao Zedong in 1951 tijdens de viering van het eenjarig bestaan van de Indiase grondwet benadrukte dat er 'duizenden jaren een uitstekende vriendschap tussen China en India heeft bestaan' worden de verhoudingen tussen de landen sinds de jaren '50 gekenmerkt door conflict en wantrouwen. Recent is de onrust over de betwiste grenzen weer opgevlamd met verplaatsingen van grenstroepen aan Indiase kant en gesteggel over visa door Chinese lokale overheden.

Economische motoren

"China en India stuwen de wereldhandel", kopte *Het Financieele Dagblad* op 2 april 2010. Ondanks de wereldwijde financieel-economische crisis, vertonen deze twee Aziatische economieën, op een lichte dip in 2008 na, weer flinke groeicijfers. China's economie is in het eerste kwartaal van 2010 met 11,9 procent gegroeid. India verwacht dat zijn economie in 2010 met ruim 7 procent zal groeien. De handel tussen de twee landen en daarmee hun onderlinge economische verbondenheid neemt ook flink toe. Tussen 1997 en 2007 groeide de handel tussen de twee van 1,6 naar 38,7 miljard dollar. De verwachting is dat dit cijfer tegen 2015 de 100 miljard bereikt. China is India's grootste han-

delspartner geworden, daarmee de Verenigde Staten van de eerste plaats stotend. India klaagt echter over een groeiend handelstekort en Indiase analisten vinden dat de import van Chinese goederen de Indiase sector van kleine en middelgrote bedrijven ondermijnt. Ondanks hun toenemende economische verwevenheid neemt de rivaliteit tussen de twee Aziatische giganten toe. Vooral India ervaart deze rivaliteit als zodanig. De economie van China is twee keer zo groot als die van India en China trok in 2008 met 74,7 miljard dollar tweemaal zoveel buitenlandse investeringen aan als India. Ook de Chinese infrastructuur is verreweg beter, wat van belang is voor het transport en dus handel en export. Indiërs vinden dat India in veel opzichten achterloopt. China en India zijn als snel groeiende economische machten op zoek naar technologie en buitenlandse investeringen om hun groei te ondersteunen en kijken hiervoor beide naar het Westen en Japan. Ook op buitenlandse markten komen de landen elkaar tegen. Soms werken de landen samen om grote energiecontracten binnen te slepen, maar concurrentie om bijvoorbeeld afzetmarkten ligt op de loer. In theorie zou een partnerschap tussen China, met een grootschalige productie-industrie, en India, met zijn diensten- en IT-sector, voor beide in het voordeel kunnen werken. Ze zouden gezamenlijk als de fabriek en *backoffice* van de wereld kunnen



functioneren. Of zoals de Chinese premier Wen Jiabao de samenwerking tussen China en India in 2005 nog noemde: “De twee pagodes van hardware en software.” Een samenwerkingsverband tussen China en India als partners in Azië en leiders van opkomende ontwikkelingslanden was ook de droom van Jawaharlal Nehru, de eerste premier van India na de onafhankelijkheid. Echter, ‘Chindia’ is niet van de grond gekomen, en de realiteit is er meer een van wantrouwen dan strategische overeenstemming.

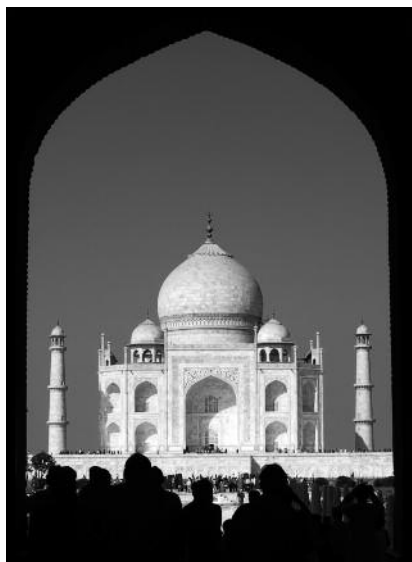
Historische ballast

Vlak na de onafhankelijkheid van India in 1947 en de stichting van de Volksrepubliek China in 1949 zag het er goed uit voor de relatie tussen de machthebbers van de nieuwe staten. India had net de Britse overheersers van zich afgeschud en China had de burgeroorlog en de Japanse bezetting overleefd. Een flinke dosis anti-imperialisme was beide landen op dat moment niet vreemd. Het idee van een ‘gezamenlijk leiderschap’ van nieuwe onafhankelijke landen in Azië en Afrika resulteerde in de Bandung Conferentie van 1955, waar de ‘Beweging van Niet-Gebonden Landen’ (NAM) het daglicht zag. Deze tegenhanger van de twee dominante blokken in de Koude Oorlog – de Verenigde Staten en de Sovjet Unie – bestaat nog steeds. Het partnerschap tussen China en India was echter van korte duur. Vooral grensgeschillen met een oorsprong in de koloniale tijd zaten in de weg. De inval van China in Tibet in 1949 had de landen ineens burens gemaakt, maar India erkende dit grondgebied in eerste instantie niet als Chinees. Pakistans afscheiding van India, na de onafhankelijkheid in 1947, maakte de grenzen van met name Kasjmir

omstreden. China erkende op zijn beurt de grenzen tussen India en Tibet, Bhutan en Birma die tijdens de koloniale tijd door een Britse diplomaat waren getekend – de McMahon Line – niet. De gebieden ten zuiden van Xinjiang (Pakistaans Kasjmir en Aksai Chin) en ten zuidoosten van Tibet (Arunachal Pradesh) worden nog steeds betwist.

De spanningen liepen op toen eind jaren ’50 bleek dat China in het omstreden gebied Aksai Chin een weg had aangelegd om Xinjiang met Tibet te verbinden. De relaties kwamen verder onder druk te staan toen na de opstand van de Tibetanen in 1959 de Dalai Lama naar India vluchtte en daar asiel kreeg. In de ogen van China werd het beleid van India nog provocatiever toen India in 1961 in het omstreden gebied Arunachal Pradesh militaire posten ging bouwen ten noorden van de Chinese posten. In 1962 resulteerde dit in een 32 dagen durende oorlog die China won. Onder internationale druk kondigde China echter een eenzijdige terugtrekking aan. Ook in 1967 en 1987 kwam het tot confrontaties over de grenzen.

Ondanks dat in 2005 een officiële dialoog is ingesteld om tot conflictbeslechting over de grenzen te komen, laaien de laatste jaren de irritaties over de grenzen weer op. China weigerde bijvoorbeeld in 2007 aan Indiase ambtenaren uit Arunachal Pradesh visa voor een studiereis omdat ze stelden dat de betreffende personen Chinese staatsburgers waren. Ook in Kasjmir doet China moeilijk door visa-stempels van Indiase burgers alleen maar op losse vellen te willen geven in plaats van in het Indiase paspoort. Hiermee impliceert China dat Kasjmir geen deel van India is. Een bezoek van Indiase premier Singh in 2008 aan het omstreden gebied Arunachal Pradesh werd door China als



provocatie bestempeld. In 2009 had het bezoek van de Dalai Lama aan een boeddhistische tempel in Tawang – een belangrijke plaats van confrontatie in de oorlog van 1962 – hetzelfde effect.

Andere twistpunten

Maar het zijn niet alleen de grenzen die China en India als gezamenlijk twistpunt hebben. Ook de erfenis van de Koude Oorlog waarin de Verenigde Staten met China en Pakistan aan de ene kant en de Sovjet Unie met India aan de andere kant een pact vormden, heeft nog steeds invloed op de onderlinge relaties. Vooral China's goede betrekkingen met Pakistan – van oudsher India's aartsrivaal – zit de Indiërs dwars. Het feit dat zowel India als China en Pakistan nucleaire machten zijn, brengt extra risico's met zich mee. India gaf overigens bij zijn eerste kernproeven in 1998 aan dat deze vooral gericht waren op bescherming tegen China.

De invloed van China in de andere buurlanden van India baart Indiërs eveneens zorgen. Onder de noemer 'uniting with the small (Pakistan, Bangladesh, Birma, Nepal, Sri Lanka) to counter the big (India)' (*hexiao, gongda*) is het Chinese beleid erop gericht de betrekkingen met India's buurlanden goed te houden. Deze landen worden ook grotendeels door China bewapend. Dat

deze wapens via deze landen soms bij rebellen-groeperingen in India terechtkomen, stemt de Indiërs ook niet vrolijk. China kan op deze manier mogelijk een rol spelen bij de onrust die in India in bepaalde regio's bestaat (Kasjmir, Assam). Maar ook andersom is dit het geval. De gebieden waar India en Pakistan aan China grenzen – Tibet en via Aksai Chin aan Xinjiang – zijn juist voor China problematische gebieden. De aanwezigheid van de Dalai Lama en de Tibetaanse diaspora in het noorden van India beïnvloedt de situatie in Tibet, en is dus van belang voor China. Onrust in de regio's aan beide zijden van de grens kan voor zowel China als India nadelig uitpakken. Daar komt nog bij dat het water uit het Himalayagebergte beide landen voor een groot deel van het drinkwater voorziet.

Diplomatieke banden

Ook internationaal komen China en India elkaar tegen en strijden ze om invloed in multilaterale fora. Dit wordt wederom vooral door India zo ervaren. De ontbrekende steun van China voor een Indiase permanente zetel in de VN Veiligheidsraad zit India erg dwars. Maar ook in andere fora als de ASEM (Asia Europe Summit), APEC (Asia Pacific Economic Cooperation) en EAS (East Asia Summit) geven India het gevoel dat China tegenwerkt. Een lening die

Er zijn ook positieve signalen: de diplomatieke banden worden aangehaald en er zijn meer staatsbezoeken over en weer

door India was aangevraagd bij de ADB (Asian Development Bank) voor projecten in Arunachal Pradesh werd door China bijvoorbeeld geblokkeerd.

Meer recent is hier de maritieme modernisering van China bijgekomen. Het land zet in op de ontwikkeling van de marine om zijn grondstofaansluiting – waarvan 90% over zee komt – zeker te stellen. De maritieme steunpunten en logistieke faciliteiten die in dit kader door China worden aangelegd in kuststaten en eilanden in de Indische Oceaan worden door India in toenemende mate ervaren als een strategische omcirkeling en een inbreuk op de eigen invloedssfeer.

Maar er zijn ook positieve signalen te noemen. Zo zijn de diplomatieke banden aangehaald, is het aantal staatsbezoeken tussen de twee landen toegenomen en is er in 2005 een officiële dialoog ingesteld over de grensgeschillen. In 2005 erkende de Chinese premier Wen Jiabao bovendien de voorheen betwiste regio Sikkim als deel van India, waardoor een bergpas in dat gebied werd heropend voor handel. Het jaar 2006 werd tot 'India-China Vriendschapsjaar' verklaard en opgeluisterd met allerlei culturele evenementen. In 2007 werden er zelfs voor het eerst gezamenlijke Sino-Indiase militaire oefeningen gehouden.

Dubbelzinnige verhouding

De zienswijze over de onderlinge relaties en de opkomst van beide landen is in India echter heel anders dan in China. Vanuit het perspectief van India bezien zijn China en India opgesloten in het klassieke veiligheidsdilemma: het ene land ziet zijn eigen acties als zelfverdediging, terwijl de ander dit tegelijkertijd als overmatig provocatief beschouwt. Of zoals de prominente

Indiase intellectueel C. Raja Mohan constateerde over India's China-beleid: "Zeg in het openbaar aardige dingen over Chinees-Indiase vriendschap, Aziatische eenheid en anti-westerse solidariteit, koester privé intense wrok en ga het oplossen van problemen uit de weg omdat daar veel politieke moed voor nodig is." China is een andere visie toegedaan: het land neemt het standpunt in dat er genoeg ruimte is voor zowel China als India om zich regionaal en mondiaal te ontwikkelen. India ziet China veel meer als een rivaal dan andersom.

Ondanks dat de Indiase premier Singh en zijn Chinese collega Jiabao in 2008 bevestigden dat hun landen een 'gezamenlijke visie op de 21e eeuw hebben', lijken de relaties gekenmerkt te worden door dubbelzinnigheid. De economische verbondenheid maakt dat er beide landen genoeg aan is gelegen de onderlinge verhoudingen stabiel te houden. Het versterken van diplomatieke banden en behouden van rust in de grensregio's vinden beide landen van belang voor stabiliteit in de regio. Maar dit betekent niet dat de onderlinge problemen worden opgelost en het wantrouwen tussen de landen snel zal verdwijnen. Een nieuw Aziatisch machtsblok op basis van deze twee machten is om die reden voorlopig niet reëel. Het scenario dat de twee Aziatische grootmachten zich naast elkaar ontwikkelen zonder politiek al te veel met elkaar op te trekken lijkt op dit moment het meest waarschijnlijk.

Redacteur Susanne Kamerling is werkzaam bij Instituut Clingendael.
